

4-47 Hyvillä viljelykäytännöillä lisää kotimaista puna-apilan siementä

Inka Nykänen¹, Panu Korhonen², Arja Louhisuo², Roope Näsi³, Sanna Kykkänen²

¹Savonia-ammattikorkeakoulu

²Luonnonvarakeskus (Luke)

³Paikkatietokeskus FGI

TIIVISTELMÄ

Puna-apilan viljely rehukäyttöön tarjoaa suurimman mahdollisuuden parantaa naudakarjatalouden typpiomavaraisuutta. Tämä perustuu apiloiden yksivuotisia palkokasveja huomattavasti tehokkaampaan typensidontaan ja suureen nurmipinta-alaan. Eniten puna-apilan viljelyä rajoittaa pohjoisiin olosuhteisiin soveltuvan kylvösiemenen heikko saatavuus. Kotimaisen siemenen osuus myytävästä siemenestä on vain n. 20 %. Eteläisemmissä oloissa (mm. Tanska) tuotetun siemenen käyttö viljelyssä on johtanut puna-apilan epävarmaan talvehtimiseen, jonka seurauksena on yleensä rikkakasvien voimakas lisääntyminen, etenkin koska apilapitoisille nurmille soveltuvia tehokkaita torjunta-aineita ei juuri ole (tavanomaisessa viljelyssä). Apilan viljelyä on vaikea lisätä ilman kotimaisen ja viljelyvarman puna-apilan siementuotannon kasvattamista. Puna-apilan siementuotannossa haasteena on kuitenkin sadon määrän suuri vaihtelu. Nollasatovuodetkaan eivät ole puna-apilan siementuotannossa epätavallisia. Saden epävarmuus vähentää viljelijöiden kiinnostusta siemenviljelyyn.

N-fiksu-hankkeessa selvitettiin viljelijähaastatteluihin, kenttäkoe aineistoon sekä neljällä siementuotantotilalla tehtyihin havaintoihin perustuen toimivia viljelykäytänteitä sekä muita tekijöitä, jotka vaikuttavat puna-apilan siemensadon onnistumiseen. Pohjois-Savolaisilla siemenviljelytiloilla toteutetussa tutkimusosiossa mitattiin kasvukausina 2024 ja 2025 siemensato sekä havainnoitiin ja koottiin yhteen tietoa siemensatoon vaikuttavista tekijöistä. Tarkastelussa olivat mm. maan kasvukunto, puna-apilalajike, viljelytoimenpiteet sekä kasvuston talvehtiminen. Erityisesti kiinnitettiin huomiota pölytyksen onnistumiseen liittyviin tekijöihin, kuten pölyttäjien määrään ja lajikoostumukseen, pölyttäjien jakautumiseen lohkolle ja kukinnan voimakkuuteen. Lisäksi tarkasteltiin luontaisten pölyttäjien määrään alueella vaikuttavia tekijöitä, kuten kasvillisuutta ja pölyttäjien ravintokasvien esiintymistä eli kukkajatkumoa maisematasolla sekä vuosien välistä jatkuvuutta mesilaidunten saatavuudessa. Hankkeessa merkittävässä osassa oli myös dronekuvauksiin perustuva kaukokartoitus, jonka avulla havainnoitiin sekä kukinnan runsautta että pölyttäjien kannalta olennaisia ympäristön piirteitä, kuten potentiaalisia pesimispaikkoja ja maiseman monimuotoisuutta.

Alustavien tulosten perusteella siemensadon onnistumiseen kytkeytyvät tekijät näyttävät liittyvän mm. kasvukauden ja puintiajankohdan säähän, pölyttäjien määrään ja lajistoon, lohkon pienilmastoon, kasvuston tuleentumiseen ajoissa, talvehtimisen onnistumiseen sekä kukinnan runsauteen. Pölytyksen onnistumisen kannalta pitkäkieliset kimalaiset vaikuttavat olevan odotetusti tärkeässä roolissa. Sen sijaan lohkon koolla ja muodolla näyttäisi olevan odotettua pienempi rooli: ainakin kannan ollessa runsas, kimalaisia liikkui hyvin myös suurempien lohkojen keskiosissa. Tarkemmin tutkimusten tulokset avataan esitysposterissa.

AVAINSANAT: puna-apila, siementuotanto, pölyttäjät